

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

«БЕКІТЕМІН»

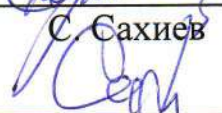
«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ
Басқарма Төрағасы – Ректор м.а.

Т. Балықбаев

2020 ж.

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің жанындағы
Этикалық комиссия туралы
ЕРЕЖЕ

Көшірме	Код	Басылым	Дайындаған	Келісілді
	Е ҚазҰПУ 1072-20	бірінші	Г. Баймбетова 	А. Сәтмырзаев
				С. Сахиев
				Ұ. Әбдігапбарова
				М. Абай

Алматы, 2020

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 2, барлығы 10

1. Жалпы ережелер

1.1 Этикалық комиссия өз қызметінде ҚР Конституциясын, ҚР «Білім туралы» Заңын (2007 ж.), ҚР «Ғылым туралы» Заңын (18.02.2011 ж.), ҚР «Педагог мәртебесі туралы» Заңын (2019 ж.), Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығымен бекітілген Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын (ҚР Білім және ғылым министрінің 05.05.2020ж. №182 бұйрығына сәйкес енгізілген өзгерістер мен толықтыруларды), Ғылым және ғылыми білімді пайдалану туралы Декларацияны (ЮНЕСКО, 1999 ж.), Білім беру саласындағы зерттеушілердің этикалық кодексін, 2020 ж.) және осы Ережені басшылыққа алады.

1.2 Осы Ережеде және оның Қосымшасында келесі ұғымдар пайдаланылады:

Ғылыми зерттеудің орындаушысы – зерттеу авторы.

Өтініш – Ғылыми зерттеу орындаушысының диссертациялық зерттеуді/ғылыми жобаны қарау туралы Этикалық комиссияның төрағасына өтініші.

Комиссияның оң қорытындысы – болжамды зерттеудің этикалық нормаларға сәйкес орындалғанын ресми растау болып табылатын комиссияның мақұлдауы.

Комиссияның теріс қорытындысы – болжамды зерттеудің этикалық нормаларға сәйкес орындалмағанын ресми растау болып табылатын комиссияның мақұлдамауы .

2. Мақсаты

Этикалық комиссиясы Абай атындағы ҚазҰПУ жанындағы тұрақты жұмыс істейтін орган болып табылады.

Комиссияның мақсаты – зерттеу объектілерінің (жанды табиғат пен тіршілік ортасының объектілері) құқықтарын, қауіпсіздігі мен саулығын қорғауды қоса алғанда, ғылыми зерттеулерді ғылыми-зерттеу нәтижелерін жоспарлау, бағалау, іріктеу, жүргізу және тарату процесінде ғылыми зерттеулерді орындаушының этикалық нормаларды сақтауын бақылау.

3. Комиссия Құрамы

Комиссия құрамына келесі мүшелер кіреді:

1) Төраға – кандидатураны университеттің Басқарма төрағасы – Ректор ұсынады.

2) Институт директоры ұсынған әрбір институттың өкілі..

3) Университеттің қызметкері болып табылмайтын Тәуелсіз сарапшы.

4) Комиссия мүшелері арасынан сайланатын төрағаның орынбасары. Егер Төраға жоқ болса немесе зерттеуді орындаушымен мүдделер қайшылығының бар

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 3, барлығы 10

екендігі туралы мәлімдесе, төрағаның орынбасары төрағаның міндеттерін атқарады.

5) Жауапты хатшыны Төраға тағайындайды.

4. Комиссияның қызметін ұйымдастыру

4.1. Комиссия отырыстары ай сайын немесе қажеттілігіне қарай оқу жылы бойы күндізгі (офлайн) немесе сырттай (онлайн) нысанда өткізілуі тиіс.

4.2. Комиссия ашық (сараптамаға өтінім берген зерттеушілердің және олардың ғылыми жетекшілерінің қатысуымен) не жабық (тек Комиссия мүшелерінің қатысуымен) отырыстар өткізе алады.

4.3. Комиссия отырыстары, егер оған Комиссия мүшелерінің барлық құрамының жартысынан астамы қатысса, заңды деп есептеледі.

4.4. Комиссияның шешімдері отырысқа қатысушылар санының қарапайым көпшілік даусымен қабылданады. Дауыстар тең болған жағдайда төрағаның дауысы шешуші болып табылады.

4.5. Комиссия отырысында қабылданған шешім комиссия төрағасы мен хатшысы қол қоятын қорытындымен ресімделеді.

4.6. Комиссия хатшысы комиссия отырыстарының қорытындыларын, сондай-ақ оларға қоса берілетін құжаттарды баспа немесе электрондық форматта дайындауға, есепке алуға және сақтауға жауапты болады.

4.7. Комиссия отырысының қорытындысы диссертациялық Кеңестің, ҚР БҒМ Ғылым комитетінің, ҚР БҒМ КОКСОН, ғылыми басылымдардың және басқа да ғылыми-зерттеу мекемелері мен ұйымдардың сұратуы бойынша ұсынылуы мүмкін.

4.8. Осы Ережемен реттелмеген мәселелерді комиссия Университет Жарғысына, университеттің ішкі құжаттарына және ҚР заңнамасына сәйкес дербес қарайды.

5. Комиссияның Функциялары

5.1 Ғылыми зерттеу орындаушысының өтінішін зерттеу объектілерінің (жанды табиғат пен тіршілік ортасының объектілері) құқықтарын, қауіпсіздігі мен саулығын қорғауды қоса алғанда, ғылыми зерттеулерді ғылыми-зерттеу нәтижелерін жоспарлау, бағалау, іріктеу, жүргізу және тарату процесінде этикалық нормаларды сақтауы тұрғысынан қарау.

5.2 Зерттеу субъектілерінің (адамдардың, тірі табиғаттың басқа да объектілері мен мекендеу ортасының) құқықтарын, қауіпсіздігі мен салауаттылығын қорғауды қоса алғанда, ғылыми зерттеулерді жоспарлау, бағалау, іріктеу, жүргізу және нәтижелерін тарату процесінде бұзушылықтардың жоқтығы туралы қорытынды беру.

5.3 Өз қызметі туралы жыл сайынғы есепті және конкурстық комиссия үшін ұсынымдарды (қажет болған жағдайда) ұсыну.

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 4, барлығы 10

6. Өкілеттіктер

6. Комиссия құқылы:

1) университеттің PhD докторанттарының, ПОҚ, қызметкерлерінің, білім алушыларының барлық ғылыми зерттеулерін (диссертациялық, жобалық, ғылыми есептер, мақалалар және т. б.) қарастыру;

2) оң немесе теріс қорытынды шығару;

3) зерттеу объектілерінің (жанды табиғат пен тіршілік ортасының объектілері) құқықтарын, қауіпсіздігі мен саулығын қорғауды қоса алғанда, ғылыми зерттеулерді ғылыми-зерттеу нәтижелерін жоспарлау, бағалау, іріктеу, жүргізу және тарату процесінде ғылыми зерттеуді Орындаушы этикалық нормаларды сақтамаған жағдайда ғылыми зерттеуді тоқтату.

4) ПОҚ-ның ғылыми-зерттеу жұмыстарындағы этикалық нормалардың бұзылуы туралы фактілер мен шағымдарды қарау және тиісті шаралар қабылдау бойынша ұсынымдар беру.

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 5, барлығы 10

Абай атындағы ҚазҰПУ
жанындағы Этикалық
комиссия туралы Ережеге
1 қосымша

Абай атындағы Қазақ ұлттық
педагогикалық университетінің
жанындағы Этикалық комиссия
Төрағасы _____

_____ кафедра докторанты

_____ ТАӘ _____

Байланыс тел: _____ (ұялы тел.,
электронды пошта мекен-жайы

Өтініш

Этикалық комиссияның отырысында диссертациялық зерттеудің материалдарын қарауды және тиісті қорытынды беруді сұраймын.

Диссертация _____ тақырыбы: _____.

Диссертация _____ мамандық бойынша орындалды (мамандық шифрын немесе кадрларды даярлау бағытын көрсету қажет).

Диссертация авторы

ТАӘ

Қолы, күні

* Өтініш қолмен жазылады

Абай атындағы ҚазҰПУ

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 6, барлығы 10

жанындағы Этикалық
комиссия туралы Ережеге
2 қосымша

Комиссия отырысын өткізу рәсімінің тәртібі

Абай атындағы ҚазҰПУ жанындағы Этикалық комиссия отырысының рәсімі зерттеу объектілерінің (жанды табиғат пен тіршілік ортасының объектілері) құқықтарын, қауіпсіздігі мен саулығын қорғауды қоса алғанда, ғылыми зерттеулерді ғылыми-зерттеу нәтижелерін жоспарлау, бағалау, іріктеу, жүргізу және тарату процесінде ғылыми зерттеулерді орындаушының этикалық нормаларды сақтауы туралы қорытынды беруі үшін:

1) Төрағаның кворум туралы кіріспе сөзі (келу парағының нәтижелері бойынша), отырысты өткізудің заңдылығы, ғылыми зерттеу орындаушысының зерттеу жүргізілген мамандығы және зерттеу тақырыбы бойынша баяндауы;

2) өтініш берушінің ҚР білім беру саласындағы ғылыми зерттеулердің этикалық кодексiнiң талаптарын орындау бойынша жүргізілетін педагогикалық эксперимент және басқа да зерттеулер жүргізу туралы сөзі (баяндама 10 минутқа дейін);

3) зерттеу орындаушысының Комиссия сұрақтарына жауаптары;

4) қарауға ұсынылған материалдарды алдын-ала сараптау нәтижелерін жария ету үшін Комиссия мүшелерінің бірінің сөз сөйлеуі;

5) өтінімді мақұлдау / қабылдау туралы дауыс беруді өткізу;

6) зерттеу объектілерінің (жанды табиғат пен тіршілік ортасының объектілері) құқықтарын, қауіпсіздігі мен саулығын қорғауды қоса алғанда, ғылыми зерттеулерді ғылыми-зерттеу нәтижелерін жоспарлау, бағалау, іріктеу, жүргізу және тарату процесінде ғылыми зерттеу орындаушысының этикалық нормаларды сақтауы туралы қорытынды шығару туралы шешім қабылдау;

7) комиссияның теріс қорытындысы – болжамды зерттеудің этикалық нормаларға сәйкес орындалмағанын ресми растау болып табылатын комиссия өтінішті қабылдамаған кезде, өтініш берушіні зерттеу ескертулерді ескере отырып, оны қайта түзеткенге дейін тоқтатыла тұрады.

Абай атындағы ҚазҰПУ
жанындағы Этикалық

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 7, барлығы 10

комиссия туралы
Ережеге
3 қосымша

Комиссияға ұсынылатын құжаттар:

- 1) өтініш;
- 2) диссертациялық материалдар / жобалық зерттеу туралы есеп / мақала жобасы (баспа түрінде);
- 3) ғылыми зерттеу материалдарын плагиатқа тексеру бойынша Абай атындағы ҚазҰПУ анықтамасы;
- 4) педагогикалық эксперимент және басқа да формадағы зерттеулерді жүргізу туралы қысқаша сипаттамасы.

Абай атындағы ҚазҰПУ
жанындағы Этикалық
комиссия туралы Ережеге

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 8, барлығы 10

4 қосымша

Педагогикалық эксперименттің және басқа формадағы зерттеулер сипаттамасының үлгісі

Зерттеу сипаттамасында оған сараптама жүргізу үшін келесі мәліметтер көрсетілуге тиіс:

- а) Бұл зерттеуге адамдар қатысуын.
- б) Зерттеу нәтижелерін тарату ниетінсіз, тек оқу талаптарын орындау үшін жүргізілетінін.
- с) Зерттеу нәтижелері университет қауымдастығынан тыс жерде бөлісу ниетінсіз оқыту сапасын қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар болып табылатындығын.
- г) Болашақта осы зерттеу нәтижелерін қайта пайдалану қажеттілігінің деңгейін.
- д) Зерттеу нәтижелерін университеттен тыс жерлерде тарату немесе жариялау қажеттілігінің деңгейін.

Деректерді жинау әдіснамасының сипаттамасы

Деректерді жинау әдісіне қысқаша сипаттама беру керек. Мысалы: сапалы зерттеулер (сұхбат, фокус-топтар, практикалық зерттеулер және т.б.), сандық зерттеулер (сауалнамалар, клиникалық сынақтар, деректер жиынтығы), аралас зерттеу әдістері. Деректерді жинау рәсімін растайтын барлық тиісті құжаттардың көшірмелері Өтінішпен қоса берілуі тиіс.

Зерттеу дизайны

Зерттеудің мақсаты не екенін көрсету керек. Деректерді талдау процесінің қысқаша сипаттамасын және пайдаланылған көздердің сипаттамасын беру қажет.

Зерттеуге қатысушылар, қатысушылардың ерекше топтары

Қатысушылар ерекше қорғау талап етілетін топқа тиесілі ме? Егер халықтың осал топтарынан қандай да бір қатысушылар енгізілсе, зерттеу рәсімдеріне ерекше сақтық шаралары енгізілуі тиіс.

Қатысушылар пулы

Қатысушылардың күтілетін санын немесе іріктеу мөлшерін көрсету қажет:

- а) Зерттеуге қатысушылардың арасында кәмелетке толмағандар бар ма (18 жасқа дейін)? Егер бар болса, өтінішпен бірге ата-ананың келісімі мен баланың келісімін беру қажет.
 - б) Заңды қабілетсіз адамдар бар ма?
 - в) Қамаудағылар?
 - г) Перинаталдық кезеңдегі әйелдер?
 - д) Психикалық қабілетсіз?
- Зерттеу келесі мәселелерді қарастыра ма:
- а) Жыныстық мінез-құлық
 - б) Есірткіні қолдану
 - в) Заңға қайшы мінез-құлық
 - г) Алкогольді тұтыну

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 9, барлығы 10

д) Басқа (көрсетіңіз)

Қатысушылардың болжамды пул тұрғысынан сипаттаңыз:

а) Қарым-қатынас тілдері

б) Жынысы, нәсілі немесе этникалық тобы, жас ауқымы және т. б.

с) Қатысушылардың керек-жарақтары (Мектеп, ЖОО оқушылары, аурухана пациенттері және т.б.)

г) Қатысушылардың жалпы психикалық денсаулық жағдайы

д) Қатысушылардың дене денсаулығының жалпы жай-күйі

Неліктен дәл осы қатысушылар тобын зерттеу үшін таңдағанын түсіндіріңіз.

Қатысушыларға қандай қатысы бар екеніңізді түсіндіріңіз (мысалы, сіз олардың зерттелетін сыныптағы мұғалімісіз немесе студенттердің фокус-тобындағы оқытушысыз және т.б.). Педагогикалық эксперименттің ықтимал қатысушыларына қандай да бір әсер бар ма?

Қатысушылармен байланыс (зерттелетін топтарға алу)

а) Қатысушыларды іріктеу критерийлері қандай?

с) Қатысушыларды алу әдістерін сипаттаңыз. Осы әдістерді ұсынатын электрондық хаттардың немесе басқа материалдардың көшірмелерін беріңіз.

Қатысушы зерттеуден шыққан жағдайда рәсімдер.

Егер қатысушы зерттеуден шықса, қандай әрекеттер жасалады?

Зерттеу рәсімдерінің сипаттамасын беріңіз.

Зерттеу үшін деректерді жинауды қашан бастау және аяқтау керек? (ай / жыл). (Зерттеу этика жөніндегі комиссия келісімінсіз басталмайды.)

Зерттеу субъектілері педагогикалық экспериментке қалай қатысады? Адамдардың қатысуымен зерттеу жүргізілетін жағдайды сипаттаңыз. Ол қайда болады? Ерекше жағдайлар болады ма? Қаншалықты уақыт алады? Сіз деректерді жинау процедурасын басқарасыз ба немесе оны басқа біреу жасай ма? Сауалнама процедураларын бақылау қандай болады, зерттеу әкімшілері қандай нұсқаулар алады?

Деректерді басқару жоспары

Барлық материалдар олар таратылған немесе зерттеу туралы түпкілікті есеп берілген күннен бастап кемінде үш жыл бойы танысу және аудит үшін сақталуы және қол жетімді болуы тиіс. Деректер қайда сақталады. Деректер қалай сақталады? Жеке сәйкестендірілетін немесе жасырын нысанда? Деректер бір жерге жіберіледі ме? Деректерді қорғау шараларын сипаттаңыз.

Зерттеудің тәуекелдерін / пайдасын талдау

Зерттеу оның қатысушылары үшін минималды тәуекелмен байланысты ма? Минималды тәуекел дегеніміз, зерттеу барысында күтілетін зиян мен ыңғайсыздықтың ықтималдығы мен мөлшері күнделікті өмірде немесе әдеттегі физикалық немесе психологиялық тексерулер мен сынақтарды жүргізу кезінде кездесетіндерден көп емес. Зерттеу барысында қатысушылар тап болуы мүмкін барлық болжамды және нақты қауіптерді сипаттаңыз. Тәуекелдер физикалық, әлеуметтік, психологиялық, заңды, жұмыс орнын жоғалту, экономикалық әл-ауқат және т. б. болуы мүмкін.

Егер тәуекелдер ең төменгі деңгейден жоғары болса:

	«Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» КеАҚ	Күні: 19.11.2020 ж.	Басылым: бірінші
	Этикалық комиссия туралы ереже	Е КазҰПУ 1072-20	Беті 10, барлығы 10

а) Бұл тәуекелдер сіздің зерттеуіңіз үшін неге маңызды екенін түсіндіріңіз
 б) Зерттеу мақсаттарына зиян келтірместен тәуекелдерді азайту үшін не жасалды?

с) Тәуекелдер іске асырылған жағдайда субъектілер үшін ықтимал салдарларды барынша азайту үшін қандай қорғау шаралары енгізілді?

г) Жағымсыз құбылыстар пайда болған жағдайда оларды хабарлау үшін қандай рәсімдер белгіленген?

Қатысушылар сіздің зерттеуіңізден тікелей немесе жанама пайда ала ма? Бұл жоба жалпы қоғам үшін қандай күтілетін пайда әкеледі? Зерттеудің басқа да артықшылықтары бар ма? Қатысушыларға шығындарды өтеу үшін қандай ынталандыру / өтемақы / ынталандыру ұсынылады (уақыт, мысалы).

Құпиялылық / анонимдік

Анонимділік белгілі бір мәліметтер жиынтығына ие субъектінің жеке басы тіпті зерттеушіге мүлдем белгісіз болған кезде жүзеге асырылады. Құпиялылық анонимділік мүмкін болмаған кезде қажет - қатысушының жеке басы зерттеушіге белгілі болған кезде.

Осы зерттеуде бейне, фото немесе аудио жазбалар шығарыла ма? Ақпараттандырылған келісім нысандары бейне -, фото - немесе аудиожазбаларға рұқсат алуға сұрау салуды қамти ма? Егер зерттеу барысында жиналған деректер жасырын болса, анонимділікті құру және сақтау үшін қандай рәсімдер қолданылады?

Егер деректер жасырын болмаса, деректердің құпиялылығын қорғау үшін қандай рәсімдер қолданылады:

а) Деректерді жинау процесінде

б) Әзірге нәтижелер талданады

с) Жариялау немесе нәтижелер туралы басқа есеп беру кезінде

г) Зерттеу және нәтижелер туралы есеп аяқталғаннан кейін сақтау процесінде

Ақпараттандырылған келісім

Егер 18 жасқа толмаған субъектілер (кәмелетке толмағандар) болса, ата-анасы, қамқоршысы немесе уәкілетті өкілі олардың зерттеуге қатысуына келісім беруі тиіс. Мектеп қызметкерлері кәмелетке толмағандардың атынан рұқсат немесе келісім бере алмайды. Сонымен қатар, кәмелетке толмаған адам да өз келісімін беруі керек.

Жобаны қаржыландыру

Бұл жобаны қаржыландыру көздері қолдайды ма? Қаржыландыру көзі қандай? Ішкі қаржыландыру үшін мыналарды ұсыну қажет: грант алушының / демеушінің аты; электрондық пошта мекенжайы; грант / демеушіліктің ұзақтығы (грант / демеушіліктің басталу күні).